

LA FAMÍLIA LÍQUIDA

Francesc Foguet i Boreu

Passat el riu, de Joe DiPietro. Traducció: Jordi Fité. Repartiment: Míriam Alamany, Jordi Banacolocho, Marissa Josa, Jaume Pla, Àngels Poch, Xavier Ripoll. Llums: Pep Barcons. Escenografia: Oriol Broggi i Carles Pujol. Vestuari: Marta Pelegrina. Caracterització: Toni Santos. Direcció i so: Oriol Broggi. Teatre Romea de Barcelona, 30 de maig.

Les unitats familiars tradicionals s'han desintegrat en un món líquid que crema etapes amb una velocitat de vertigen. Dels avis als néts, passant pels pares, hi ha uns abismes generacionals que creixen exponencialment amb els anys, encara que totes les fugides endavant tenen les seves frenades i reculades. La família no ha desaparegut com a medulla de l'organització social, però sí que s'ha transformat en profunditat i ha adquirit una fesomia diferent, de vegades inquietant, perquè ha tendit a clivellar-se en fragments i a lliurar-se en afectes. Abans, les famílies eren refugis segurs o nius d'escurçons, punts de suport o agent de xantatges emocionals, marges afectius o cadenats tutelars: acomplien la funció, tan dual com es vulgui, de clos segur, de bastió incommovable, però real. Ara, en canvi, passa tot al contrari: la família, en el millor dels casos, està amenaçada per la separació dels cònjuges, l'allunyament físic o afectiu dels fills, el tancament concentracionari dels avis. La família tradicional sembla caminar, de grat o per força, cap a la refosa, l'atomització i la pèrdua irreparables, al servei, per a més ironia, del torrent globalitzador de ments i mercats.

Passat el riu (1998), de Joe DiPietro, evoca amb una nostàlgia no dissimulada el paradís perdut de la família sòlida, unida i propera. La història, explicada en passat a través de monòlegs narratius i «recuperada» en present en escenes corals, ens situa en un nucli familiar nord-americà, d'origen italià i de classe mitjana, que, a força de treballar, ha reeixit a tirar endavant. Nick, un jove executiu encara solter, sopa cada setmana amb els avis materns i paterns que li dediquen tota mena d'atencions i carantoines. Les dues parelles d'avis —suma de llocs comuns— només veuen regularment aquest nét, ja que la resta de la *famiglia* s'ha traslladat a viure a l'altre cap dels immensos Estats Units. Quan Nick anuncia que ha rebut l'oferta de pujar de categoria professional i d'instalar-se lluny de casa, els avis intenten de convèncer-lo que es quedi, i fins i tot conviden una noia, també soltera i de bon veure, com a esquer perquè tingui motius per rebutjar l'ascens professional i romandre prop de la família.

El text de DiPietro, autor també de *T'estimo, ets perfecte, ja et canviaré*, retrata dos mons que, amb algunes excepcions, tendeixen a distanciar-se cada vegada més: en un pol, el *món modern*, en què els homes i les dones gaudien d'un sedentarisme, una estabilitat, una relació interindividual, un arrelament en l'espai, un racó de memòria i una solidaritat tribal; en l'altre, el *món postmodern*,

caracteritzat per una vida nòmada, efímera, individualista, desarrelada, presentista i egocèntrica. Davant de la simplicitat i solidesa del primer, s'hi acara la complexitat i líquidesa del segon. Davant del model italià de família, en què cadascú ocupa un rol i hi ha una autoritat paterna, s'hi falca el model disgregador nord-americà, en què l'individu decideix —condicionat, això sí, pel sistema del *self made man*— la manera de viure. Les dues parelles d'avis s'inscriuen, innegablement, en el *món modern*, mentre que Nick, tot i que en una versió *light*, pertany al món postmodern. Entre l'un i l'altre, malgrat el pont de la modernitat, hi ha un abisme generacional insalvable.

DiPietro aposta per idealitzar fins a la desmesura el *món modern*, el dels avis, que tampoc no devia ser, amb tota probabilitat, una bassa d'oli d'harmonies domèstiques i amors perpetus com afigura, i contempla el *postmodern*, el dels joves, amb una candidesa i superficialitat considerables (o és que, dels noranta ençà, els joves no han canviat encara més, tot atrofiant el poc sentimentalisme que els han llegat els progenitors?). El muntatge d'Oriol Broggi també s'ha decantat per fer surar, potser per afinitat familiar, social i estètica, els aspectes més simpàtics i entenedors de la família tradicional. El caire sentimentaloides de *Passat el riu*, una comèdia amb un gran olfacte comercial, esdevé edulcorat deliberadament amb una escenificació que subratlla amb èmfasi les escenes lúdiques i passa de puntetes pels moments més tristos o punyents que DiPietro dosifica perquè toqui la fibra més epidèrmica i accessible del gran públic. (Ningú no hauria dit mai, fa quatre dies, que el Romea de Calixto Bieito, bombonet de l'avantguarda estètica de Focus, acabaria programant «una comèdia sobre la família».)

Sigui com vulgui, el repartiment de *Passat el riu* disposa d'un quartet de luxe, Àngels Poch, Jordi Banacolocha, Marissa Josa i Jaume Pla, i d'un duet, el format per Míriam Alamany i Xavier Ripoll, que, si bé empallideix una mica al costat dels sèniors, no deixa de merèixer també l'aplaudiment general. Matisat, perquè els actors, no pas per culpa seva, de vegades es desbriden fins a la caricatura més tòpica, en la línia del costumisme nord-americà més dramàtic, efectista i sentimental. Això no obstant, els intèrprets aconseguixen, en un espai escènic manifestament naturalista, una afabilitat enjogassada a escena que captiva de seguida l'espectador sensible i, en especial, el del Romea de sempre —que, vés per on, s'assembla tant al més estàndard del TNC—. La combinació hàbil de comèdia festiva amb pinzellades de (melo)dramatisme naïf al voltant d'una problemàtica familiar universalitzable —una mena d'americanització galopant dels costums amb les resistències mediterrànies dels avis— contribueix a engegar el corrent —indefugible, al cap i a la fi, per poc cor que es tingui— de la identificació catàrtica i l'evocació melangiosa d'experiències biogràfiques similars.